

چکیده

اتانازی یا مرگ از روی ترحم یکی از مسائل جدید و چالش برانگیز در حوزه‌ی حقوق پزشکی است. تحقیق پیش روی با توجه به قانون مجازات ۱۳۹۲ اثبات می‌کند که در میان انواع اتانازی «اتانازی فعال و غیرداوطلبانه» با احراز شرایط قتل عمد، به موجب بند «الف» ماده‌ی ۲۹۱ قانون مزبور مجازات قصاص را به همراه دارد. اما «اتانازی فعال و داوطلبانه» بر مبنای رضایت مجنی علیه قتل عمد نبوده و به موجب ماده‌ی ۳۶۶ مجازات کمتری نیز در پی خواهد داشت. در مقابل اتانازی «غیرفعال» که عموماً عنصر مادی آن با ترک فعل مسبوق به قانون یا قرارداد همراه است، مشمول ماده‌ی ۲۹۶ این قانون و ماده واحد خودداری از کمک به مصدومین می‌شود. مگر این که به موجب فعل مثبت مادی واقع شود، که همچون موارد گذشته از مصادیق بند «الف» ماده‌ی ۲۹۱ خواهد بود. در اسناد حقوقی اتانازی داوطلبانه، اعم از فعال و انفعالی، با حق بر درمان و حق حیات مرتبط است. به علاوه، آزادی انتخاب مسأله‌ی اساسی در بررسی اخلاقی اتانازی داوطلبانه است. لذا این پرسش اساسی مطرح است که آیا حقوق بشر توسط خود انسان قابل سلب است؟ پاسخ به این پرسش بحثی در ماهیت حقوقی بشر می‌طلبد. در اسناد حقوق بین‌المللی تصریحی بر جواز اتانازی وجود ندارد، اما می‌توان به کلیت موضوع حق حیات اشاره کرد و این پرسش را مطرح نمود که آیا حق حیات با حق مرگ ملازمه دارد؟ دیوان اروپایی حقوق بشر معتقد است که ممنوعیت نقض حق حیات، مندرج در ماده‌ی ۲ کنوانسیون اروپایی حقوق بشر، به روابط میان افراد با یکدیگر (علاوه بر دولت) نیز تسری می‌یابد. اما پرسش بی‌پاسخ این است که آیا دارنده‌ی این حق می‌تواند از حق خود اعراض نماید؟ با تعهد مثبت دولت‌ها برای حمایت از حقوق بنیادین بشر، این انتخاب برای یک دولت مسئول برای دفاع قابل استناد نخواهد بود. در واقع، قواعد حقوق بشری قواعدی امری هستند. در نتیجه، با توجه به امری بودن قواعد حقوق بشر و حکم عقل مبنی بر درمان بیماری و استناد بر لزوم استفاده از توان انسان، می‌توان مدعی شد حقوق بشر اتانازی داوطلبانه را تجویز نکرده و چه بسا منع نموده است.

واژگان کلیدی: قتل از سوی ترحم، اتانازی، حقوق بشر، حق حیات، حقوق بنیادین.